

Projevy rektorů Polytechniky při inauguraci

Jihlavské listy, 13. července 2010

Ladislav Jirků: Jako v pohádkách přeji rektorovi rozum a štěstí

Jsem poctěn tím, že při příležitosti **inaugurace** nového rektora Vysoké školy polytechnické Jihlava mohu uvést tento slavnostní ceremoniál několika větami.

Jihlavská Polytechnika, veřejná vysoká škola, neuniverzitní vysoká škola, regionální vysoká škola a také mladá vysoká škola, vznikla v roce 2004 a od roku 2005 zde začala výuka. V porovnání s historií těch škol, jejichž zástupci mezi námi sedí, je to samozřejmě historie velice krátká. Dovoďte, abych alespoň stručně připomněl některá data a okamžiky, které za těch krátkých pět let školu profilovaly. Škola začínala v roce 2005 v zimním semestru výukou prvních studentů. Když těch pět let přeskočím, bude mít v současné době naše vysoká škola v říjnu necelé tři tisíce studentů. Myslím si, že se tímto číslem blíží k limitě, kterou v tuto chvíli vzhledem ke své spádové oblasti má.

Spolu s nárůstem počtu studentů se samozřejmě postupně zvyšoval a stabilizoval také počet akademických pracovníků... V tuto chvíli jsme dokázali, že základní akademické hodnoty získala většina našich současných akademických pracovníků. Vedle této skupiny učitelů bych chtěl ještě připomenout výrazný podíl na profilaci školy, který mají akademičtí pracovníci - docenti a profesori, kteří k nám přišli a přicházejí z jiných škol... Nová vysoká škola, která skutečně vznikla jak se říká na zelené louce, neměla do vínku danou akademickou obec... Pokud jde o úlohu regionální vysoké školy zde na Vysočině, rád bych zmínil tři pilíře, na kterých každá vysoká škola stojí... Obecně se často vykládá, že vysoké školy stojí na pilíři vzdělávání, na pilíři vědy a výzkumu a nově také na pilíři spolupráce s regionem. Myslím, že v tomto ohledu je právě spolupráce s regionem typická pro naši školu, která se k regionální tradici vždy hlásila a hlásí a která je s regionem úzce spjata.

Pokud jde ale o výuku, vědu a výzkum, tady je situace trochu jiná. Vedle neuniverzitních škol existují samozřejmě především velké univerzity, kde úloha vědy není srovnatelná s tím, jak k této oblasti vysokoškolské činnosti přistupuje naše škola.

Prvním úkolem regionální vysoké školy neuniverzitního typu jistě je, a v budoucnu i bude, výuka. Není ale myslitelné, aby jakákoli škola zaměřená na výuku zůstala bez základu, který jí umožní, aby její poznatky předávané studentům byly těmi nejnovějšími a nejčerstvějšími. Myslím, že ta doposud neznámá a nová pozice neuniverzitní a regionální vysoké školy by mimo jiné měla mít také úzkou vazbu na tradiční centra vzdělanosti, na univerzity, a odtud lze získávat spoluprací nebo jinými formami nové poznatky...

Naše vysoká škola se dočkala tohoto prvního významného výročí ve chvíli, kdy dochází k řadě velkých změn v celé společnosti. Na Vysokou školu polytechnickou Jihlava přichází nový rektor a jeho noví spolupracovníci, ale nové vedení současně přichází i na ministerstvo školství... Také úloha vysokých škol se postupně bude měnit. Dojde k tomu, čemu se říká diferenciaci. V nové struktuře vysokých škol chce mít jihlavská polytechnika důstojné místo, které jí umožní pracovat na všech oblastech, které k náplni vysokých škol patří.

Hlavním úkolem naší vysoké školy však i nadále zůstane, v úzkém kontaktu s regionem, předávání nových poznatků, výuka a případně i diferencovaný podíl na bádání. Tím je vymezen prostor, ve kterém se naše vysoká škola bude pohybovat. Jak se v něm bude pohybovat a co všechno jí čeká, o tom by samozřejmě měl hovořit spíše nový rektor. A myslím, že se v jeho řeči některých nových náznaků také dočkáme.

Já bych na závěr chtěl popřát, tak jak je to v pohádkách, i když naše doba je pohádce dost

vzdálená, stále ještě nové škoie a novému rektorovi rozum a štěstí... Ale vedle toho i ty nezbytné věci, které pomohly naši školu vybudovat. Kvalitní kádr spolupracovníků, úzkou spoluprací s regionem, univerzitami a vědeckými centry. A samozřejmě to všechno v míře ne maximální, ale optimální.

Věřím, že nový rektor je zárukou toho, že se Vysoká škola polytechnická Jihlava i za další čtyři roky bude moci ohlédnout zpět a říci: ano, podařil se nám kus práce. Děkuji za pozornost. PaedDr. Ladislav Jirků, emeritní rektor Vysoké školy polytechnické Jihlava

Jakub Novotný: Není nic božstějšího než vzdělání

Historické prostory gotické síně jihlavské radnice i vlastní obřad **inaugurace**, který odkazuje na starobylou tradici akademických obřadů, mohou působit poněkud kontrastně k velmi krátké vlastní historii Vysoké školy polytechnické Jihlava a nejen k ní. Dovolte mi, abych využil zmíněného kontrastu a pokusil se ohlédnout do tradice tohoto místa a hledat v tomto ohlédnutí inspiraci pro mladou vysokou školu.

Vysoká škola polytechnická Jihlava vznikla před šesti lety zákonem č. 375/2004 Sb. jako veřejná neuniverzitní vysoká škola a následně v zimním semestru akademického roku 2004/2005 začala výuka prvních desítek studentů v prvním akreditovaném oboru. Po pěti letech od přijetí těchto prvních studentů jich nyní zde studuje dva a půl tisíce ve třech studijních bakalářských programech s celkem šesti obory. Odborným zaměřením se od sebe tyto tři programy dosti liší, čímž škola dostala – ve smyslu původního řeckého významu - slovu POLYTECHNÉ, které má ve svém názvu, tedy mnoho umění/mnoho dovedností.

Před čtyřmi roky na tomto místě historicky první rektor naší vysoké školy při své inauguraci ve svém proslovu rekapituloval ne vždy jednoduchou cestu k jejímu vzniku a prvním akreditacím. Nebudu se proto již opakovat. Pouze doplním, že institucionálně Vysoká škola polytechnická Jihlava sice vznikla na zelené louce, svým sídlem a částečně i personálně však nepřímou navázala na Pedagogický institut, který zde byl v 50. letech 20. století až do jeho přesunu mimo Jihlavu, a také na detašované pracoviště pro první ročníky Vysoké školy zemědělské v Brně, jehož výuka v Jihlavě probíhala několik desítek let až do roku 1994. K témuž roku i budově je pak vázán vznik Vyšší odborné školy Jihlava.

Pokud bych chtěl jít ještě mnohem dále do historie - a prostory, ve kterých se nacházíme, k tomu přímo vyzývají - pak mohu být mnohdy spletitě a zpřetrhaně hledat prameny tradice až ve století, ke kterému se váže tento gotický sál a původ nápisů na jeho stěnách.

Téměř přímo nad mojí hlavou je psáno – Čas vynáší pravdu na světlo.

Je možné nalézt v dávném století ještě nějakou „pravdu“, nějakou zkušenost pro řízení mladé vysoké školy na počátku století jednadvacátého, v době očekávaných změn institucionálního rámce terciárního vzdělávání, financování veřejných vysokých škol i počtu studentů? Jsem přesvědčen, že studium dějin a zejména vlastních dějin nejen národa, ale i města, není jen samoučelným hledáním možná sporné tradice, ale mnohdy přínosným poučením a inspirací. Vzdělávání v Jihlavě má vskutku starou tradici, neboť již ve 13. století zde doloženě byla škola. Zastavím se nyní u slávy vzdělávání v Jihlavě v předbělohorské době, ve století, které bývá pro Jihlavu nazýváno Velké. V té době byly v Jihlavě již čtyři elementární školy - dvě německé, jedna česká a jedna dívčí, dále několik běžných latinských škol a také městskou radou neschválené pokoutní školy.

V roce 1561 pak byla v Jihlavě založena latinská humanistická škola jako první učená městská škola na Moravě, která poskytovala i část vzdělávání univerzitního. Vyučovali na ní mistři - na rozdíl od běžných latinských škol, kde vyučovali obvykle bakaláři. Význam této školy přesahoval město i Vysočinu, učitelé na ni přicházeli z tehdejších středisek luterské vzdělanosti – ze slavných univerzit ve Vitemberku, v Lipsku a ve Frankfurtu nad Odrou. Také složení studentů bylo vskutku mezinárodní. Mimo jiných na škole studoval Martin

Bacháček z Nauměřic, pozdější rektor pražské univerzity, podobně jako Mistr Jan Campanus, taktéž odchovanec jihlavské latinské školy. Mezi další významné absolventy patřili Vavřinec Benedikt z Nudožer, Václav Vroutecký, Jan Mylius Iglaviensis či pozdější brtnický pán Zdeněk Brtnický z Valdštejna, jehož cestovatelský deník je dodnes ceněným popisem zejména Anglie té doby. Z rektorů Jihlavské latinské školy uvedu alespoň Matyáše Eberharda, Joannese Ursina, dvorního básníka Rudolfa II. Michaela Abela či Kašpara Pelarguse. Historie protestantské latinské školy končí v roce 1622 rekatolizací a vyhnáním rektora i učitelů.

Vrátím se k položené otázce: Je vůbec možné nalézt nějakou zkušenost a inspiraci z jihlavské latinské školy šestnáctého století pro řízení a strategii Vysoké školy polytechnické Jihlava v dnešní době? V době globalizace a informační společnosti, v době reformujícího a diverzifikujícího se terciárního vzdělávání, v době očekávaných demografických změn i financování, tedy v době více než „turbulentní“.

Pohled do dějin a jejich studium umožňují srovnání a poznání, že neexistovala žádná „laminární“ doba, v každé době jsou menší či větší „turbulence“. Bez ohledu na tyto „turbulence“, na století, na institucionální podobu, název či účel vždy pro vzdělávací instituci platilo a platí, že její úroveň se měří úrovní vyučujících a úspěšností absolventů. Řečeno moderně, „lidský kapitál“ je tím, co dělá vysokou školu vysokou školou a vyžaduje tedy největší pozornost.

Zajímavý je i ohled praktické uplatnitelnosti absolventů. Pohled do historie ukazuje, že aspekt ryze praktické uplatnitelnosti byl nosným i v době humanitní vzdělanosti, kdy vzdělání bylo zcela elitní záležitostí. Město vysílalo na věhlasné univerzity a formou stipendií podporovalo nadějně studenty, aby se následně vraceli zpět pro zabezpečení praktického chodu města – jako kazatelé, doktoři, písaři, učitelé a podobně. Nemá smysl vzdělávat samoučelně, bez praktické uplatnitelnosti ani nemůžeme hovořit o vzdělávání, pokud neposkytuje širší rozhled a nadhled teoretický i metodický. Tyto dvě složky jsou od sebe neoddelitelné, byť v různých studijních oborech vždy s různou převahou.

I bez provedení patřičných analýz makrookolí a mikrookolí, situačních analýz, myšlenkových map, matic, rozhodovacích stromů a dalších nástrojů lze z pohledu do historie směrem ke strategii jihlavské vysoké školy čerpat významná doporučení. Doporučení k soužití s regionem, ke spolupráci s univerzitami i soustředění se na vnitřní stabilitu a sounáležitost akademické obce a na cílenou práci v personální oblasti.

Dějiny také odkazují, že nic z uvedeného nejde bez úsilí, jak ostatně stojí také psáno na stěně nade mnou: Virtutem posuere Dii sudore parandam - K dosažení cti, dle božského pořádku, je třeba úsilí.

Historické místo, jako je toto, i dějiny samy vzbuzují respekt, úctu a pokoru. Mohou v nás vyvolávat až jistou rozechvělost a nejistotu, zda v jejich kontextu obстоjíme jako jedinci i jako instituce. Na začátku jsem hovořil o kontrastu mladé vysoké školy s tradicí tohoto gotického sálu, ale i tradicí akademických obřadů.

Jedním ze smyslů akademických obřadů je poukaz na to, že akademická půda je svébytný svět. Taláry původně odvozené od kněžských talárů symbolizují zasvěcení života jeho nositele něčemu vyššímu, něčemu ne-obyčejnému. Rektorské žezlo odvozené od žezla panovníků symbolizuje moc i odpovědnost.

Významným prvkem většiny akademických obřadů pak je vykonání slibu. Tento slib – ať již při imatrikulacích, promociích či inauguraci – je veřejnou deklarací odhodlání naplňovat slibované, a to i přes zmiňovanou rozechvělost a nejistotu jedince. Stvrzení slibu probíhá vložím dvou prstů na žezlo, které v danou chvíli symbolizuje mocnou a pevnou jistotu akademických tradic, jako něčeho vyššího, co poskytuje slibujícímu oporu. Ony dva prsty při slibu či přísaze jsou ne nepodobny nestejně vysokým věžím jihlavského kostela zasvěceného patronu horníků. Jedné z pevných a dávných dominant tohoto města.

Opodstatnění všech symbolů akademických obřadů i u mladé školy je obsaženo již v samotném slově symbol. Původní řecké SYMBOLON lze slovníkově přeložit jako „házet něco dohromady“, lépe řečeno znamenalo soudržnost jednoho s druhým, ale tak, že teprve vzájemně jsou sounáležející. Symbolem byl například rozpůlený prsten, jehož do sebe zapadající části umožnily odloučeným sourozencům později poznat vzájemnou rodinnou sounáležitost.

Akademické symboly drží sounáležitost mladé vysoké školy s dějinami lidského poznávání, vědění a umění i s tvůrčí a akademickou svobodou a dávají svojí svátečností sílu a smysl do každodenního běhu školy i do zcela praktických kroků. Neboť jak hlásá jeden z nápisů nad našimi hlavami: Non est divinius aliquid de quo homo consulere potest quam de erudicione sui atque suorū - Není nic božštějšího, s čím si člověk může poradit, než vzdělávání sebe sama i druhých.

Ing. Jakub Novotný, Ph. D., nový rektor Vysoké školy polytechnické Jihlava